

**Екологічна група
ПЕЧЕНІГИ**

61099, Україна, Харків, А/С 11491
тел. (0572) 52-27-71,
(066) 387-46-81
e-mail: pechenegy@rambler.ru
<http://pechenegy.org.ua/>

**Environmental Group
PECHENIGY**

Kharkiv, 61099, Ukraine, P.B. 11491
tel. 38 (0572) 52-27-71
38 (066) 387-46-81
e-mail: pechenegy@rambler.ru
<http://pechenegy.org.ua/>

№ 51/10-13 від 31. 10. 13

на № _____ від _____

Департамент заповідної справи
Мінприроди

**Зауваження та пропозиції
до Проекту внесення змін та доповнень до Проекту організації
території національного природного парку «Гомільшанські ліси»
(далі – парк), охорони, відтворення та рекреаційного використання
його природних комплексів і об'єктів (далі – Доповнення)**

Рекреаційна діяльність є однією із задач національного природного парку. Тому при створенні «Проекту організації території НПП «Гомільшанські ліси»» була врахована не тільки існуюча на той момент ситуація, а й перспективи розвитку рекреаційного потенціалу його території на майбутнє. Наразі можна стверджувати сміливо – рекреаційні заходи, передбачені Проектом, НПП «Гомільшанські ліси» в даний час в повному обсязі не реалізуються. Існуючі рекреаційні об'єкти або недостатньо обладнані, або взагалі не використовуються.

Так в «Проектом організації території...» парку передбачене 16 екологічних стежок, 8 кінних маршрутів, 3 туристичних маршрути, 7 кемпінгових містечок, 9 наметових містечок, 7 міст короткострокового відпочинку, 2 місця проведення фестивалів та масових заходів та 3 еколого-освітніх центра. Станом на 25.10.2013 в парку реально існують та повністю обладнані 2 екологічні стежки («Коропівське городище» та «Козача гора»), частково обладнані (лише вказівниками) ще дві стежки («Дубовий гай» та «Сухогомільшанське городище»), 3 місця короткострокового відпочинку («Березовий гай», «Біле озеро» й «Затока Косач») та 1 місце проведення масових заходів («Коробові Хутори»); по інших рекреаційних об'єктах жодних робіт досі не проводилося. За період з травня 2012 р. по жовтень 2013 р. було облаштовано лише невелику частину екологічної стежки «Козача гора» (близько третини маршруту). Тому досить дивно бачити доповнення, в котрих пропонується ще збільшити кількість рекреаційних об'єктів.

Проект організації території НПП «Гомільшанські ліси», затверджений наказом Мінприроди № 478 від 28.11.2011 р., розроблявся профільною науковою установою – Українським науково-дослідним інститутом екологічних проблем –

що має великий досвід в заповідній справі та необхідних спеціалістів. Ним при розробці рекреаційних об'єктів вплив останніх на природні комплекси національного парку було враховано. Доповнення до Проекту були розроблені ДП «Харківська державна лісовпорядна експедиція» – установою, що за профілем займається розробкою матеріалів лісовпорядкування і не має жодного відношення ані до заповідної справи, ані до рекреаційної діяльності. Також слід зазначити, що згідно її офіційних відповідей, фахівці-біологи в штаті ДП «Харківська державна лісовпорядна експедиція» відсутні. Вірогідно, це й стало причиною, що розроблений нею Проект змін до Проекту організації території НПП «Гомільшанські ліси» повністю ігнорує такі завдання установи, як еколого-просвітницька та природоохоронна діяльність, та не містить жодних наукових обґрунтувань.

1. Зауваження до обґрунтування до Доповнень до таблиці 4.2.2 «Перелік рекреаційних елементів у межах НПП «Гомільшанські ліси», їх характеристика».

№ пун-кту	Текст змін до доповнень проекту	Коментарі
1	<p>Розроблені зміни до Доповнень до Проекту включають в себе перелік рекреаційних пунктів в межах рекреаційних ділянок, екологічних стежок і туристичних маршрутів, які користуються популярністю серед відвідувачів. У травні-червні 2013 року співробітниками НПП «Гомільшанські ліси» було проведено моніторинг кількості рекреантів на рекреаційних ділянках «Біле озеро», «Затока Косач», «Шарагаї», у Березовому гаї (Парк молодят), на екостежці «Козача гора». На основі результатів обліків рекреантів зроблено коригування місць розташування рекреаційних пунктів, розроблено схеми облаштування перспективних ділянок «Березовий гай», «Косач пришляховий», «Задонецькі луки» тощо.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Яким чином результати обліку рекреантів на рекреаційних ділянках «Біле озеро», «Затока Косач», «Шарагаї», у Березовому гаї (Парк молодят), та екостежці «Козача гора» можуть бути підставою для коригування місць розташування рекреаційних пунктів, та розробки і облаштування нових перспективних рекреаційних ділянок? - Із 55 запланованих «Проектом організації території ...» рекреаційних об'єктів в парку обладнано тільки 5 (в відносно задовільному стані - тільки екостежка «Козача гора»). - Новий маршрут екостежки «Козача гора» з об'єктами благоустрою, що позначений червоним на мал. 4.3.10-1, планується прокласти по дуже крутому обривистому схилі правого берега р. Сіверський Донець, що не тільки не є доцільним у плані розробки об'єктів благоустрою, але й небезпечним для життя людей.

№ пун-кту	Текст змін до доповнень проекту	Коментарі
2	<p>Так, у зонах стаціонарної та регульованої рекреації НПП «Гомільшанські ліси» зміни до Доповнень до Проекту включають планування влаштування таких елементів рекреаційних ділянок, як кемпінги, альтанки, столи, лавки, туалети, урни. В межах всіх рекреаційних ділянок і маршрутів, окрім екологічних стежок, планується облаштування місць для кострищ, що дозволить зменшити пожежну небезпеку.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Згідно ст. 21 ЗУ «Про Природно-заповідний фонд» кемпінги можуть будуватись лише в зоні стаціонарної рекреації, в зоні регульованої рекреації їх будівництво не передбачене. - В картографічних матеріалах проекту не визначено, які саме рекреаційні елементи в яких місцях планується встановити.
7	<p>Годівельні, оглядові майданчики та годівниці планується встановити в межах еколого-просвітнього маршруту для ознайомлення з дикими тваринами. Зазначені рекреаційні елементи дозволять вести спостереження за життям лісових мешканців в будь-яку пору року, особливо в період підгодівлі.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - На даний час в парку вже встановлено більш ніж 10 годівниць на доволі невеликій площі. Дослідження, щодо доцільності підгодівлі диких тварин на території НПП не проводилися. Такі дії можуть викликати негативні зміни в біотопах парку: надмірне збільшення чисельності диких копитних в деяких частинах парку та епідемічні захворювання. - Оскільки полювання на території національних парків заборонено, а популяції хижаків, що контролюють чисельність, дуже низька, заходи з підгодівлі диких тварин на території НПП «Гомільшанські ліси» недоцільні. - Підгодівля диких тварин відбувається в найбільш важкий для них сезон року (великий сніговий покрив, надмірно низькі температури та ін.). В такий час будь-яке занепокоєння тварин буде мати негативний вплив на природні комплекси парку. - Частина запропонованих об'єктів благоустрою розташована на дуже крутих, ерозійно небезпечних, важкодоступних схилах, що є недоцільним.

№ пун-кту	Текст змін до доповнень проекту	Коментарі
8	Торгові точки та пункти харчування планується розташувати в межах популярних рекреаційних ділянок, та в складі еколого-освітнього центру на маршруті «Шляхами Другої Світової» (в першу чергу планується реалізація сувенірної продукції, виробів народних майстрів тощо).	- Формулювання: «в першу чергу планується реалізація сувенірної продукції, виробів народних майстрів тощо», має дуже вільне трактування, що не відповідає формі документу. В подальшому таке формулювання може стати підставою для реалізації в парку продукції, яка суперечить завданням цієї установи.
11	Враховуючи попит відвідувачів на екскурсійний та індивідуальний відпочинок на території зон стаціонарної та регульованої рекреації НПП «Гомільшанські ліси», було розроблено схеми еколого-освітнього маршруту для ознайомлення з дикими тваринами, ознайомлювальних маршрутів для колісного та гужового транспорту, історичного маршруту «Шляхами Другої Світової війни», лижного та велосипедного маршруту «Дубовий гай». Вже діючі екологічні стежки і туристичні маршрути потребують додаткового облаштування для більш повного задоволення потреб відвідувачів (на даний момент недостатньо лавок, альтанок для відпочинку, урн для збору сміття, інформаційних щитів тощо).	<ul style="list-style-type: none"> - На даний час кількість за планованих об'єктів благоустрою є достатньою. Наприклад, за Проектом організації території НПП «Гомільшанські ліси» на екологічній стежці «Урочище Хомутки» передбачено 25 об'єктів благоустрою. Згідно «Проекту змін...» планується встановити ще 25, що призведе до втрати стежкою природної привабливості, та збільшить негативний вплив від її функціонування на природні комплекси. Рекомендуємо в першу чергу розглянути доцільність встановлення вже запланованих об'єктів, а не планувати нові. - Половина нових запропонованих об'єктів благоустрою екологічної стежки «Урочище Хомутки» плануються в болотистих та заболочених місцях, – що само по собі є незручним і недоцільним. - Фактично розробка «Маршруту для колісного та гужового транспорту» відкриє вільний доступ автотранспорту до парку.

№ пу- н- кту	Текст змін до доповнень проекту	Коментарі
12	<p>Враховуючи значний попит рекреантів на відпочинок в рамках літніх кемпінгів, пропонується в перспективі створення кемпінгових таборів в місцях зі зручним транспортним під'їздом та мальовничою природою (екотабір «Дубочок», ділянка рекреації «Задонецькі луки», ділянка рекреації «Затока Косач»).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Не зрозуміло, де планується місце розташування екотабору «Дубочок». Карта-схема є неінформативною – без будь-яких орієнтирів, а опис місцезнаходження відсутній. - Не зрозуміло, де планується місце розташування «Ділянки для проведення масових заходів. Етнопоселення.» Карта-схема є неінформативною, без належних орієнтирів, а опис місцезнаходження відсутній. Опис: «Ділянка розташована перед Козачою горою» (Доповнення до таблиці 4.2.2...) та позначення на карта-схемі: «Дорога на Козачу гору» (Мал. 4.3.40) є малоінформативними. Слід детальніше вказати та зобразити місце розташування з орієнтирами. Також відсутнє обґрунтування необхідності створення цього рекреаційного об'єкту.

2. Аналіз впливу запропонованих в Доповненнях об'єктів рекреації на збереження природних комплексів НПП «Гомільшанські ліси».

№ *	Назва рекреаційного об'єкту	Вплив на природу парку
1	Екологічна стежка «Коропівське городище»	<ul style="list-style-type: none"> - Об'єкти благоустрою будуть розташовані у кварталах 4, 8 безпосередньо в охоронній зоні гнізда шуліки чорного (<i>Milvus migrans</i>) – виду, занесеного до Червоної книги України (2009) – категорія «вразливий вид». - Розташування деяких об'єктів благоустрою планується безпосередньо на археологічній пам'ятці «Коропівське городище». - У кварталі 4, виділах 2, 3 (на мал. 4.3.8-1 це виділи 3, 4 за застарілим недійсним лісовпорядкуванням), екостежку планується прокласти по лісовій балці, яка згідно Проекту організації є особливо цінною ділянкою, де зростає багато рідкісних видів рослин, що не витримують витоптування: хвощ зимуючий (<i>Equisetum hyemale</i> L.), папороті: пухирник ломкий (<i>Cystopteris fragilis</i> (L.) Bernh.), безщитник жіночий (<i>Athyrium filix-femina</i> (L.) Roth), щитник чоловічий (<i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott) та щитник шартрський (<i>Dryopteris carthusiana</i> (Vill.) H.P. Fuchs); воронець колосистий (<i>Actaea spicata</i> L.), вороняче око звичайне (<i>Paris quadrifolia</i> L.), жовтяниця черговолиста (<i>Chrysosplenium alternifolium</i> L.), ряст Маршалла (<i>Corydalis marschalliana</i> (Pall. ex Willd.) Pers.) та ін. Прохід екскурсантів завдасть шкоди популяціям цих рідкісних видів рослин та їхнім місцезростанням.

* Відповідно до Доповнення до таблиці 4.2.2 «Перелік рекреаційних елементів у межах НПП «Гомільшанські ліси», їх характеристика» _____

№ *	Назва рекреаційного об'єкту	Вплив на природу парку
8	Екологічна стежка «Урочище «Хомутки».	<ul style="list-style-type: none"> - Ділянка є унікальним осередком малопорушеної старовікової заплавної діброви з надзвичайно великою щільністю гніздування птахів, перш за все, пов'язаних із старими деревами та дуплами у них. - Об'єкти благоустрою планується розташувати в місцях післягніздових та міграційних скупчень водоплавних птахів, в т.ч. занесеного до Червоної книги України (категорія «рідкісний вид») гоголя (<i>Vulpes vulpes</i>), а також у місцях міграційних зупинок беркута (<i>Aquila chrysaetos</i>) (Червона книга України, категорія «вразливий вид»), підорлика малого (<i>Aquila pomarina</i>) (Червона книга України, категорія «рідкісний вид») та підорлика великого (<i>Aquila clanga</i>) (Червоний список МСОП, категорія «вразливий» – VU, Червона книга України – кат. «рідкісний вид»). Створення цих об'єктів призведе до надмірного турбування птахів. - Окрім цього, при створенні цієї екологічної стежки неминуче пошкодження старих верб, в яких мешкає пістряк восьмицятковий (<i>Gnomimus variabilis</i>) (Червоний список Харківської області) та жук-самітник (<i>Osmoderma eremita</i>) (Червоний список МСОП – кат. «близький до загрозливого стану – NT», Червона книга України, 2009, категорія «вразливий вид»).
3	Екологічна стежка «Козача гора»	<ul style="list-style-type: none"> - Маршрут з об'єктами благоустрою пролягає через особливо цінну ділянку – квартал 38, виділи 12, 18 (на мал. 4.3.10-1 це виділи 20, 26 за недійсним застарілим лісовпорядкуванням). Це стара діброва віком до 200 років, де давно не проводились рубки, і режимом її збереження за Проектом організації є заборона будь-яких лісгосподарських заходів. Тому ця ділянка буде представляти загрозу для відвідувачів через значну частку сухих дерев та гілок, і незручність пересування через велику кількість тrusку. Проте проводити будь-які лісгосподарські заходи на цій ділянці заборонено та неприпустимо.

* Відповідно до Доповнення до таблиці 4.2.2 «Перелік рекреаційних елементів у межах НПП «Гомільшанські ліси», їх характеристика»

№ *	Назва рекреаційного об'єкту	Вплив на природу парку
5	Еколого-просвітній маршрут для ознайомлення з дикими тваринами	<ul style="list-style-type: none"> - Об'єкти благоустрою та оглядові майданчики в межах 46 кварталу Коропівського ПОВ розташовані поблизу місць гніздування орла-карлика (<i>Hieraaetus pennatus</i>) – виду, занесеного до ЧКУ (категорія «рідкісний»), канюка звичайного (<i>Buteo buteo</i>) – виду, занесеного до Червоного списку Харківської області, шуліки чорного (<i>Milvus migrans</i>) – виду, занесеного до Червоної книги України (2009) – категорія «вразливий вид»; перебування людей призведе до турбування птахів. - Один з оглядових майданчиків планується розмістити у кварталі 46, виділі 8, де знаходиться багаторічне поселення борсука (<i>Meles meles</i>). Це буде турбувати цих тварин. - Розробка цього маршруту потребує всебічного наукового дослідження
6	Ознайомлювальні маршрути для колісного та гужового транспорту	<ul style="list-style-type: none"> - Два об'єкти благоустрою плануються в особливо цінних ділянках за Проектом організації: один на червоному маршруті, на межі кварталів 21 та 22 Коропівського ПОВ, другий – на зеленому маршруті, на межі кварталів 62 та 63 Коропівського ПОВ (мал. 4.3.42). Саме в цих місцях знаходяться місцезростання цибулі ведмежої, черемші (<i>Allium ursinum</i> L.), занесеної до Червоної книги України. Будівництво об'єктів благоустрою та перебування людей призведе до пошкодження популяцій цієї рослини.
5	Ділянка рекреації «Шарагаї».	<ul style="list-style-type: none"> - Нові об'єкти благоустрою планується розташувати в місцях найбільших у Парку післягніздових та міграційних скупчень водоплавних птахів (свищ, крижень, чирянка велика), в т.ч. занесеного до Червоної книги України (категорія «рідкісний вид») гоголя (<i>Vucerpala clangula</i>), а також у місцях міграційних зупинок підорлика малого (<i>Aquila pomarina</i>) (Червона книга України, категорія «рідкісний вид») та підорлика великого (<i>Aquila clanga</i>) (Червоний список МСОП, категорія «вразливий» – VU, Червона книга України – кат. «рідкісний вид»). Створення цих об'єктів призведе до надмірного турбування птахів. - Ця ділянка є місцями зосередження локальної популяції мідянки європейської (<i>Coronella austriaca</i>) та гадюки Нікольського (<i>Vipera nikolskii</i>) – видів, занесених до ЧКУ (категорія «вразливий вид»). Місця поширення видри річкової (<i>Lutra lutra</i>) – виду, занесеного до ЧКУ (категорія «неоцінений») та Червоного списку МСОП (кат. «близький до загрозливого стану» – NT). Місця мешкання горностаю (<i>Mustela erminea</i>) – виду, занесеного до ЧКУ (категорія «неоцінений»). Знаходження великої кількості людей завдасть шкоду популяціям цих тварин.

* Відповідно до Доповнення до таблиці 4.2.2 «Перелік рекреаційних елементів у межах НПП «Гомільшанські ліси», їх характеристика»

3. Висновки:

1. Ніяких реальних обґрунтувань необхідності змін до діючого Проекту організації парку в «Проекті внесення змін та доповнень...» не наводиться. В той же час відомо, що в деякі з останніх років кількість відвідувачів навіть на самих популярних рекреаційних ділянках НПП «Гомільшанські ліси» була в декілька разів меншою, ніж затверджені ліміти на їх рекреаційне використання.
2. Наразі діючим «Проектом організації території...» передбачено створення в парку 55 рекреаційних об'єкта, з них якимось обладнано лише 5. Це вказує на те, що реально адміністрація парку розвитком рекреаційної діяльності взагалі не займається. Звісно, в такому становищі не викликає здивування нормальна кількість відвідувачів на створених ділянках - адже більше відпочити відвідувачам просто нема де.
3. Можливий негативний вплив новостворюваних об'єктів на природні комплекси парку взагалі не враховано, – що суперечить природоохоронним завданням цієї установи.
4. Частина об'єктів, передбачених Доповненням, завдасть шкоди рідкісним видам тварин та рослин (в тому числі, занесеним до Червоної книги України), що заборонено діючим законодавством.
5. Взагалі не передбачено механізми реалізації Доповнень.
6. Картографічна основа Доповнення не відповідає дійсності. Так в доповненні використано:
  - для Коропівського ПОВ (у минулому Коропівського лісництва) лісовпорядкування 2006 року,
  - для Задонецького та Гомільшанського лісництв Зміївського лісгоспу лісовпорядкування 2001 року,
  - для Первомайського лісництва Зміївського лісгоспу (в минулому Близнюківський лісгосп) лісовпорядкування 1990 року.
 На даний час є дійсними:
  - для Коропівського ПОВ – лісовпорядкування 2008 року (саме ці матеріали використовується в Проекті організації території національного природного парку «Гомільшанські ліси», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів),
  - для Задонецького та Гомільшанського лісництв Зміївського лісгоспу – лісовпорядкування 2010 року,
  - для Первомайського лісництва Зміївського лісгоспу (в минулому Близнюківський лісгосп) – лісовпорядкування 2006 року.
 Відповідно і в описах маршрутів (Доповнення до таблиці 4.2.2 «Перелік рекреаційних елементів у межах НПП «Гомільшанські ліси», їх характеристика») використані номери кварталів і виділів за недійсними лісовпорядкуваннями.
7. «Еколого-просвітній маршрут для ознайомлення з дикими тваринами» передбачає установа 8 годівниць та 3 годівельних майданчиків. Ці об'єкти являються біотехнічними спорудами, а не об'єктами благоустрою рекреаційних маршрутів, та не можуть затверджуватися в переліку рекреаційних елементів у межах НПП «Гомільшанські ліси». Розробка цього маршруту потребує всебіч-

ного наукового дослідження, адже підгодівля тварин в такій кількості може призвести до дуже негативного впливу на природні комплекси парку. Взагалі, якщо врахувати що годівниці та годівельні майданчики було встановлено ще рік назад, то спроба затвердити ці споруди в Міністерстві екології та природних ресурсів під видом рекреаційного маршруту має вигляд шахрайства.

8. Частина запропонованих об'єктів благоустрою та маршрутів розташована на непридатних для цього місцях (особливості ландшафту, обмеження згідно проекту). Це свідчить про слабку обізнаність місцевості тих, хто розробив дані маршрути.

4. Рекомендації:

1. «Проект внесення змін та доповнень до Проекту організації території національного природного парку «Гомільшанські ліси», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів» не затверджувати і відправити на доопрацювання.
2. При доопрацюванні «Проекту внесення змін та доповнень...» рекомендувати адміністрації НПП «Гомільшанські ліси»:
  - 2.1. Окремо по кожному рекреаційному об'єкту, що змінюється або створюється, надати вичерпні обґрунтування, відповідно, змін або створення (до цієї версії проекту обґрунтування змін або створення практично не надано).
  - 2.2. Стосовно новостворюваного «Еколого-просвітнього маршруту для ознайомлення з дикими тваринами» провести наукові дослідження щодо його впливу на природні комплекси парку.
  - 2.3. Проекти екологічних стежок «Козача гора» й «Урочище Хомутки» привести у відповідність до натури. Частина маршрутів, що становлять небезпеку для відвідувачів, переробити, а розташування об'єктів благоустрою змінити у відповідності до ландшафтних особливостей території.
  - 2.4. На картосхемах вказати, де саме планується встановити конкретні об'єкти благоустрою. Для екологічно небезпечних об'єктів (дорога з твердим покриттям, туалети) потрібні дослідження їх впливу на природні комплекси парку.
  - 2.5. В випадку планування в парку торгових точок необхідно врахувати вимоги Постанови КМУ № 1913 від 28 грудня 2000 р.
 Фразу: *«Торгові точки та пункти харчування планується розташувати в межах популярних рекреаційних ділянок, та в складі еколого-освітнього центру на маршруті «Шляхами Другої Світової» (в першу чергу планується реалізація сувенірної продукції, виробів народних майстрів тощо)»*.
 Викласти в наступній редакції: *«Торгівельні точки та пункти харчування планується розташувати в межах популярних рекреаційних ділянок, та в складі еколого-освітнього центру на маршруті «Шляхами Другої Світової» (для реалізації національним парком продукції, передбаченої Постановою КМУ № 1913 від 28 грудня 2000 р.)»*.

- 2.6. До рекреаційних об'єктів «Екотабір «Дубочок»» та «Ділянки для проведення масових заходів. Етнопоселення.» надати зрозумілі картографічні матеріали и описи.
- 2.7. Переробити доповнення, врахував при цьому вплив на природні комплекси парку. Маршрути змінити таким чином, щоб запобігти зазначеного в цих рекомендаціях негативного впливу на природні комплекси парку.
- 2.8. «Ознайомлювальні маршрути для колісного та гужового транспорту» та екологічні стежки «Коропівське городище» та «Козача гора» розташовані на ділянках, які «Проектом організації території НПП «Гомільшанські ліси»» визначені як особливо цінні. Обмеження господарської діяльності по цих ділянках робить неможливим нормальне функціонування цих маршрутів. Тому створення цих маршрутів в такому вигляді є недоцільним – їх потрібно переробити у відповідності до обмежень, передбачених «Проектом організації території...».
- 2.9. Створення рекреаційних об'єктів на «Екологічній стежці «Урочище «Хомутки»» та «Ділянці рекреації «Шарагаї», що не передбачені «Проектом організації території НПП «Гомільшанські ліси», є недоцільним, бо зашкодить природним комплексам парку.
- 2.10. Оскільки картографічна основа малюнків не відповідає дійсності, Тому всі малюнки необхідно переробити, взявши за основу для Коропівського ПОВ – лісовпорядкування 2008 року, для Задонецького та Гомільшанського лісництв – лісовпорядкування 2010 року, для Первомайського лісництва – лісовпорядкування 2006 року.
- 2.11. В подальшому для розробки проектних матеріалів звертатися до організацій, більш компетентних в сфері заповідної справи.
- 2.12. Привести до належного стану 55 вже запланованих рекреаційних об'єкта - що в подальшому дозволить розвивати рекреаційний потенціал території.

З повагою,
Голова Ради ЕкГ «Печеніги» С.О. Шапаренко

Олег Вяткин (095 139-62-78)

Наталя Саїдахмедова, колишній ст. наук. співробітник НПП "Гомільшанські ліси" (095 835-06-64)